

Különlenyomat „A JÖVŐ”-ből.

SZOCIALIZMUS ÉS ANARCHIZMUS

IRTA

GRÓF BATTYÁNY ERVIN

Ára 4 fillér.

NAGYVÁRAD

Lanszky Ármin könyvnyomdája

„A JÖVŐ”

szocialista folyóirat megjelenik minden
hónapban két ívnyi terjedelemben.

Szerkesztik:

Dr SONNENWIRTH LAJOS

és

FRIEDLÄNDER JÁNOS

Előfizetési ára:

Egész évre 4 kor.80 fill, félévre 2 kor. 40 fill.,
negyedévre 1 kor. 20 fill.

Egyes szám ára 40 fill.

Előfizetéseket felvesz

„A JÖVŐ” KIADÓHIVATALA
Nagyvárad, Kapucinus-utca 19.

A szocializmus és anarchizmus egymáshoz való viszonyáról annyi az ellentétes, gyakran zavaros vélemény, hogy ha erről a kérdésről szólunk, előbb újra röviden meg kell állapítanunk e két társadalmi irányzat mibenlétét.

Röviden tehát: A szocializmus arra törekszik, hogy a termelési eszközöket a kiváltságolt egyesek kezéből az összesség kezébe juttassa és így minden embernek egyenlően biztosítsa a természet és az összesség munkájának gyümölcsseit; vagyis: megszüntesse a szegényeknek a gazdagok által való kizsákmányolását és mindenki számára egyaránt lehetővé tegye a boldog életet. Az anarchizmus pedig annak követelése, hogy az ember uralkodása az ember felett megszűnjék, hogy mindenki saját tetszése szerint, saját egyén-szükségleteinek és belátásának megfelelően rendezze be életét; és a szabad egyének szolidaritásából, önkéntes megegyezéséből, társulásából előálló összhang és egyensúly váltsa fel a jog, törvény és erőszak uralmát.

Azt kell tehát megvizsgálnunk, miben egyezik ez a két törekvés és gyakorlati megvalósításuk hogyan egyeztethető össze.

Szociálizmus és anarchizmus egyaránt az emberiség fejlődésének gyümölcse. A szocialista és anarchista társadalom csak akkor lép a lehetőségek sorába, ha ez a fejlődés eljutott egy bizonyos pontra, csak akkor alakulhat ki az emberekben ezen társadalmi jövő eszményképe és indulhat meg a törekvés annak megvalósítására. Ez a pont egyrészt az, mikor az ember uralma a természeti erők felett elérte azt a fokot, melyen tényleg lehetséges, hogy minden ember összes szükségleteit kielégítse, vagyis mikor a földművelés, ipar és közlekedés annyira haladt, hogy egy észszerű társadalmi rend mellett mindenki megerőltetés nélkül részesülhet mindabban, ami életét egészségessé, széppé és boldoggá teszi; másrészt pedig az, mikor ezzel kapcsolatban is, részben ennek következtében az emberi gondolkodás megtisztul a babonáktól és előítéletektől, a tapasztalat, a megfigyelés és józan ész világánál megismeri a természetet és önmagát, felszabadul az ismeretlentől való félelem és a vallási és politikai tekintély imádás nyomása alól és felismeri az emberiség életének egységét, emberek

egyenjogúságát és az őket egybefűző szolidaritást.

Kiindulási pontja tehát egy a szocializmusnak és anarchizmusnak. És egy a céljuk is: *minden* ember teljes boldogsága. Tekintjük most a módot, amelyen ezen célt el-
igyekszünk érni.

A szocializmus meg akarja szüntetni a tulajdont és az egész termelést az összesség javára, az összesség által akarja végeztetni. De ezt nem lehet rendeletekkel és jogszabályok szerint megcsinálni.

Az világos, hogy a mai kormányzati és közigazgatási gépezet nemcsak hasznavehetetlen ennél, hanem ennek egyenesen útját is állja. Az állam egész jogrendjével, törvényeivel, igazságszolgáltatásával és büntető hatalmával tisztán a tulajdon biztosítására szolgál. Ha a tulajdon megszűnik, magától összeomlik ez az egész alkotmány. De az is bizonyos, hogy a szociálizmus nem fog helyébe ujat állítani. A jövő társadalmának feladata a termelés észszerű berendezése, a mindennapi szükségletekről való gondoskodás és általában az élet széppé, kellemessé tétele lesz. De ehhez a munkához elsősorban minden egyes ember önálló cselekvése, egyéni erejének teljes kifejtése szükséges. Parancs-

szóra mozgó tömegek, felölről jövő utasítások és merev-szabályzatok ezt a feladatot nem tudják megoldani. Az egész társadalmi életnek folyton az egyre hullámzó szükségletekbe, a mindenkori változó körülményekhez kell alkalmazkodnia és ez eleve kizárt egy általános, mindenhol és mindenkor érvényes jogrendet; ennek helyét a tényleges viszonyoknak legjobban megfelelő cselekvés és az esetről-esetre történő szabad megállapodások fogják elfoglalni.

Az is teljesen ki van zárva, hogy a munkások, ha egyszer maguk vették kezükbe a termelést és közigazgatást, a régi urak helyébe új urakat teremtsenek maguknak — hivatalnokok képében. A nép maga legjobban tudja, mire van szüksége és legjobban is tudja azt: megvalósítani; de ha ügyeinek vezetését — bármily demokratikusan megválasztott — állandó megbízottakra ruházza, csakhamar elveszít minden tényleges érintkezést a valódi élettel és végre megint csak pórázon hagyja magát vezetetni az új kiváltságos osztály által, melyet maga teremtett. A szociálisztikus szervezet minden tagjának a saját fejével kell gondolkoznia és egyéni képességeinek megfelelően részt vennie az ügyek elintézésében; és minden csoport csak úgy végezhet sikere

munkát, ha közös szükségletek, közös hajlamok és rokonszenv tartja azt össze, egy szóval, az önkéntes társulás és nem valami szerződés, törvény vagy kényszer.

A szocializmus sikeréhez tehát feltétlenül egy dolog szükséges, és ez: az anarchizmus.

De vajjon az anarchizmushoz szükséges-e a szocializmus? Az anarchizmus minden uralkodás megszűnését követeli. De a gazdasági uralom, a gazdag hatalma a szegény felett, minden uralkodás közt a legveszedelmesebb. Ez eredete és fentartója minden egyéb uralomnak és erőszaknak. Hogy az emberek saját egyéniségük szerint, teljes szabadságban élhessenek, ahhoz első sorban a gazdasági egyenlőség, a kizsákmányolás megszűnése, a mindenki számára hozzáférhető általános jólét szükséges. Ezt magyarázni is felesleges. A szocializmus az anarchizmusnak nemcsak előfeltétele, hanem az anarchizmus egyenesen magában foglalja a szocializmust.

A két társadalmi fogalom tehát, melyet gyakran ellentétesnek tüntettek tel, egy és ugyanaz; legfeljebb azt mondhatjuk, hogy két külön oldala egy dolognak: az emberiség jövőjének felszabadulásának; az egyik gazdasági, a másik politikai szempontból.

Hogy lehetséges hát mégis, hogy nem

csak kívülálló, de gyakran azok is, akik részt vesznek a két mozgalomban, nem veszik észre ezt a megegyezést, sőt küzdenek egymás ellen?

Az anarchikus szocializmus természetesen nem valósítható meg teljes egészében egyszerre. A kapitalizmus és állam uralkodása az emberek egy részét egyszerűen képtelenné tette arra, hogy önállóan gondolkozzanak és cselekedjenek. És a munkásság öntudatra ébredése, forradalmi szervezkedése még mindig nagyszámú salakot fog hátrahagyni, mely a régi, megszokott keretek összeomlása után nem fogja tudni, mihez kezdjen és a maga erejéből nem bír majd beleilleszkedni az új társadalmi rendbe. Ezek egyrészt a legszegényebbek, a testileg és szellemileg elnyomítottak, lealjasítottak, elzüllöttek; másrészt az úgynevezett „felső tízezer”, kik minden valódi élettapasztalat és hasznos munka nélkül nőttek fel. Ezeknek nevelése, szervezése, foglalkoztatása és eltartása a szocialista társadalomra fog háramlani mindaddig, amíg saját magukon nem tudnak segíteni és így a társadalom egészséges életét hátráltatják; és ezek az intézkedések részben talán ellenkezni fognak a tiszta anarchizmus elveivel. De ez az állapot csak átmeneti lehet és mindenestre

csak úgy egyeztethető meg a szocializmussal, ha egyetlen törekvése az anarchikus kommunizmus mielőbbi teljes megvalósítása lesz.

A mai szocialisták egy része, látva ezen átmeneti állapot szükségességét, minden erejét ezen első lépés megtételére összpontosítja és úgy okoskodik, hogy ennek sikerétől függ a szocializmus egész jövő kifejlődése. Mindenestre jóhiszeműen cselekednek így és okoskodásukban van is egy szem igazság. De ép annyira igaz az, hogy az első lépés — és minden további lépés — sikere attól függ, hogy mennyiben felel az meg a végcélnek, az eszménynek, melyre törekszünk. A szocializmusnak minden lépése kell, hogy az embereket a teljes felszabadulás, az anarchikus kommunizmus számára előkészítse, egyéniségüket, önállóságukat, az önkéntes együttműködésre való képességüket kifejlessze. Mindaz, ami egy átmeneti berendezkedés, avagy időleges előnyök céljából, ezzel egy ellenkező irányba tereli az embereket, végeredményében a szocializmus ellen dolgozik.

Ez az, amit a szociáldemokrata pártok gyakran szem előtt tévesztenek és amiért az anarchista szocialistákat, akik se jobbra, se balra nem nézve, haladnak a cél felé, hajlandók utópistáknak tekinteni.

Vannak viszont anarchisták, akik az ellenkező-szélsőségbe esnek. A szabadságért való óriási-lelkesedésükben, az emberek tökéletesbülésébe vetett határtalan hitükben nem veszik figyelembe a jelen viszonyokat, nem látják a nehézségeket, melyeket az elnyomás és elbutítás hosszú korszaka, a szabad társadalom útjába gördített. Minden embert magukhoz hasonlóknak, teljesen független, sajátos egyéniségnek képzelnek és ilyen emberek számára még a szociálistikus társadalom külső formáit is nyűgnek tekintik. Annyira természetesnek veszik, hogy az egyén élete egy az emberiséggel, hogy az egyének korlátlan szabadsága, természetsszerűleg az emberek legteljesebb összhangjához vezet, hogy nem tartják érdemesnek erre egy szót is vesztegetni. Minek törjük a fejünket a jövő társadalom berendezésén, minek van szükség egyáltalán társadalmi formákra, mikor mindez teljesen magától fog az egyénekből kialakulni, hacsak teljesen magukra, korlátlan akaratukra bízunk ezt?

És kétségkívül nekik is igazuk van. Az emberiség fejlődése ezen állapot felé halad és erre kell haladnia. De ez a teljes anarchizmus mindenesetre csak nemzedékek múltán lesz lehetséges, míg szociálistikus-

mus — nemcsak az átmeneti szociáldemokrácia, hanem az anarchikus kommunista társadalom is — saját erőfeszítésünk által, a közvetlen jövőben elérhető tény. Nem az az anarchizmus útja, hogy az utóbbit semmibe se vesszük és elvetjük, de az, hogy mindig szemünk előtt tartva a végcélt, az annak legjobban megfelelő, a további fejlődést legjobban biztosító társadalmi rendet építjük ki.

Mint mondtam, vannak türelmetlen, túlon túl lelkes anarchisták, akik ezt nem látják; akik türelmetlenségükben inkább bombához és törhöz nyúlnak, hogy az emberiség mai zsarnokait láb alól tegyék és nem gondolnak arra, hogy ezek az emberek is csak a jelen társadalmi viszonyok gyümölcsei és hogy helyükbe újak fognak támadni mindaddig,, míg ezek a viszonyok, az emberek összessége meg nem változik és ezek a fanatikusok hajlandók a szocialista anarchizmust pusztá maradiságnak és ámulásnak bélyegezni.

Látjuk tehát, hogy szocializmus és anarchizmusnak csak egy útja lehet. Az anarchizmus nélkül való szocializmus — ha lehetséges volna — az emberiségnek talán a mostaninál még reménytelenebb rabszolgaságát, az isten kegyelméből való hivatalnokuralmat jelentené. A szocializmus nélkül való anar-

chizmus el sem gondolható, mert az egyértelmű volna a „vadállatias” harccal, mindenki ellen, ami sohasem létezett — vadállatok közt sem és mely rövidesen kipuштitáná az emberiséget. Az emberiség fejlődésének csak egy útja van: a *szabad kommunizmus*, mely a szocializmust és anarchizmust egyformán magában foglalja.

A jelen munkásmozgalmának feladata, hogy ezt a fejlődést keresztülvigye és az emberiség szebb jövőjét, a szabad kommunista társadalmat megalapítsa. És ez csak egy módon lehetséges: úgy, ha minden ember lelkében világosan él a jövő képe, ha mindenki saját önálló meggyőződéséből, sajátos egyéni ereje és képességei szerint törekszik ez után. A munkásoknak saját erejükből, saját közvetlen cselekvésük útján kell kivívniok a jövőt; az ő független, szabad meg-egyeződésen és közös érdekeken alapuló szervezeteik képezik a jövő társadalmi formáinak csiráját; ezek lesznek hivatva az államhatalmat és kapitalizmust belülről szétrobbantani és helyükben a közigazgatást és termelést átvenni. Az egész munkásmozgalomnak most abban kell összpontosulni, hogy a munkásokat, úgy az egyeseket, mint a szervezetek összességét, erre az óriási munkára képessé

tegye. Ezt a célt szolgálja a munkásosztály gazdasági megerősödése, művelődése, politikai szabadságának és hatalmának növekedése; de ez mind csak eszköz, előkészítés *társadalmi forradalomra*.